

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА

Огляд рекомендацій МОН

У листі від 26.08.2025 №1/17666-25 Міністерство освіти і науки надало рекомендації стосовно особливостей організації навчання осіб з ООП у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році. Аби допомогти освітянам швидко зорієнтуватися у змісті документа та виокремити найсуттєвіше, ми підготували вибірковий огляд ключових положень та основних положень цього документа.

Бажаєте отримати більше інформації про нормативні нововведення щодо роботи з дітьми з ООП, які набувають чинності в новому навчальному році? Реєструйтесь на вебінар Сергія Зайцева «Інклюзія на старті. Що змінилося в законодавстві та як це впроваджувати». Цей захід стане практичним орієнтиром у світі нових правил і вимог щодо організації та функціонування спеціальних класів, діяльності команди психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП у закладах дошкільної та загальної середньої освіти.

Пріоритетні напрями роботи закладу освіти

Безпечне освітнє середовище

У 2025/2026 навчальному році, в умовах воєнного стану та руйнувань освітньої інфраструктури, пріоритетом для закладів освіти, зокрема спеціальних, є забезпечення безпечного освітнього середовища для всіх учасників освітнього процесу, у тому числі учнів з особливими освітніми потребами. У листі МОН від 29.05.2025 № 1/11233-25 «Про підготовку закладів освіти до нового навчального року та проходження осінньо-зимового періоду 2025/2026 року» надано рекомендації щодо організації безпечного перебування учасників освітнього процесу у закладах освіти.

На допомогу освітянам: [стаття «Підготовка до нового навчального року: цивільний захист, охорона праці та безпека життєдіяльності».](#)

Створення психологічно комфортного середовища

Важливим завданням є створення психологічно сприятливого середовища та своєчасна підтримка учасників освітнього процесу, особливо учнів з ООП, які мають особливості когнітивного, психоемоційного, сенсорного чи моторного розвитку.

Педагогам необхідно зосередити увагу на профілактиці вторинної психологічної травматизації шляхом організації інклюзивного, комфортного та розвивального освітнього простору, а також упровадження заходів, спрямованих на збереження психологічного здоров'я учнів.

Забезпечення психологічного комфорту та безпечні умови навчання – це реальні виклики, з якими щодня стикаються сучасні педагоги. Від атмосфери в класі залежить не тільки комфорт, а й успішність навчання, мотивація та довіра між учителем і учнем. Запрошуємо вас долучитись до учасників [Всеукраїнської інтернет-конференції «Психологічна підтримка та безпека освітнього середовища»](#). Під час етеру наші спікери поділяться ефективними методами підтримки учнів, способами

зниження стресу та практичними інструментами формування атмосфери взаємоповаги.

Зміст освітньої діяльності у спеціальних закладах загальної середньої освіти та класах

У 2025/2026 навчальному році зміст освіти у спеціальних закладах загальної середньої освіти та спеціальних класах реалізується відповідно до Державних стандартів з урахуванням принципів реформи «Нова українська школа» та викликів воєнного стану. Основою освітнього процесу є освітня програма закладу, яка розробляється на основі типових або авторських (затверджених МОН) на рівні кожного циклу освіти або як наскрізна. На сайті Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» розміщено:

- [Типові освітні програми;](#)
- [модельні навчальні програми за усіма освітніми галузями;](#)
- [програми з корекційно-розвиткової роботи для осіб з особливими освітніми потребами.](#)

Функціонування спеціальних класів у ЗЗСО у 2025/2026 навчальному році здійснюється відповідно до Порядку утворення та умов функціонування спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти, затвердженого [наказом МОН від 22.08.2025 № 1182](#).

Освітній процес у спеціальних класах здійснюється відповідно до освітньої програми закладу освіти, що містить **окремі навчальні плани**, які складаються на основі типових освітніх програм для спеціальних ЗЗСО або авторських освітніх програм.

Навчальні плани для спеціальних класів для учнів з соціоадаптаційними / соціокультурними труднощами можуть складатися на основі типових освітніх програм для спеціальних ЗЗСО з урахуванням типу порушень. За потреби для таких учнів командою супроводу складається індивідуальний навчальний план, який обов'язково включає години корекційно-розвиткової роботи, пов'язаної з особливостями психофізичного розвитку учнів.

Окрім цього проведення корекційно-розвиткових занять для учнів спеціальних класів здійснюється відповідно до програм з корекційно-розвиткової роботи для спеціальних закладів загальної середньої освіти.

Також МОН звертає увагу, що нормативно-правовими актами передбачено **внесення персональної інформації** про дітей, які здобувають освіту в спеціальних ЗЗСО (спеціальних класах), до [системи автоматизованої роботи ІРЦ](#). Однак, на сьогодні в цій системі немає можливості завантажувати індивідуальні програми розвитку дітей, що розроблені за формою, затвердженою керівником закладу освіти. У зв'язку з цим, МОН звернулось до ДНУ «Інститут освітньої аналітики» (лист від 28.07.2025 № 6/569-25) з

відповідним проханням. Після внесення технічних змін до АС «ІРЦ» обласні департаменти освіти і науки будуть додатково повідомлені листом МОН.

На допомогу освітянам:

- *Утворення спеціальних класів в ЗЗСО: рекомендації МОН на 2025/2026 навчальний рік;*
- *Нові підходи до інклюзивного навчання: спеціальні класи для учнів із ООП*

Організація інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти

Організація інклюзивного навчання в в ЗЗСО здійснюється відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» та Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, з урахуванням категорії особливих освітніх потреб та рівнів підтримки, рекомендованих ІРЦ.

У період дії воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду) гранична кількість учнів з ООП в інклюзивних класах, визначена Порядком, **не застосовується**. За наявності в закладі освіти кількох інклюзивних класів із здобувачами освіти одного року навчання учні розподіляються **пропорційно** між такими класами з урахуванням їхніх індивідуальних потреб.

Усі діти інклюзивного класу, включно з учнями з ООП, навчаються за освітньою програмою закладу освіти. Для дітей з особливими освітніми потребами до програми додається корекційно-розвитковий складник, що передбачає:

- проведення індивідуальних та групових корекційно-розвиткових занять;
- корекційну роботу під час вивчення всіх навчальних предметів (адаптація навчального матеріалу, використання
- спеціальних методів та способів роботи відповідно до потреб і можливостей дитини).

МОН наголошує на тому, що навчання дитини з ООП за програмою спеціального закладу освіти є **неправомірним** (вона може використовуватися як ресурс для здійснення адаптації та/або модифікації освітньої програми).

Система оцінювання дітей з ООП має ґрунтуватися на:

- позитивному ставленні до кожного учня;
- врахуванні індивідуальних досягнень, а не недоліків.

У цьому контексті актуальними залишаються такі матеріали:

- [методичні рекомендації «Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами»](#), розроблені Державною установою «Український інститут розвитку освіти»,
- [Методичні рекомендації щодо запровадження безбар'єрності освітніх послуг у закладах дошкільної освіти з урахуванням потреб людей з порушеннями мови, слуху, комунікації, руху, батьків із дітьми, людей старшого віку та інших суспільних груп, у яких описано особливості організації роботи з дітьми з особливими освітніми потребами з урахуванням порушень розвитку](#) (лист МОН від 04.09.2024 № 6/688).

[На допомогу освітянам: Оцінювання учнів із ООП: особливості, підходи та практичні інструменти](#)

Введення посади асистента вихователя групи подовженого дня в закладах загальної середньої освіти

У [Порядку створення груп подовженого дня у державних і комунальних закладах загальної середньої освіти](#), визначено, що для осіб з ООП, які навчаються в інклюзивних та спеціальних класах ЗЗСО на підставі письмового звернення їх законних представників, утворюються інклюзивні та/або спеціальні групи подовженого дня.

Особистісно орієнтоване спрямування освітнього процесу для дитини з тяжкими порушеннями та дитини, яка має порушення інтелектуального розвитку, в інклюзивній ГПД забезпечує асистент вихователя.

[Наказом Міністерства економіки України від 13.12.2024 № 27751 «Про затвердження Зміни № 14 до національного класифікатора ДК 003:2010» введено посади вихователя закладу загальної середньої освіти та асистента вихователя закладу загальної середньої освіти.](#) Водночас для її повноцінного унормування необхідні зміни до Типових штатних нормативів. Міністерство освіти і науки неодноразово ініціювало такі зміни, проте Міністерство фінансів **не погоджує** їх через додаткові бюджетні витрати. Попри це, законодавство дає можливість вводити посаду асистента вихователя. Зокрема, [наказ МОН від 06.12.2010 № 1205](#) дозволяє керівникам закладів у межах наявного фонду оплати праці змінювати штат окремих підрозділів, замінювати або додавати посади (крім керівних), а також вводити

додаткові штатні одиниці за рахунок коштів місцевих бюджетів або власних надходжень.

Відповідно до постанови КМУ від 14.06.2000 № 963 посада асистента вихователя у закладах загальної середньої освіти належить до педагогічних. Це означає, що асистенти мають усі державні гарантії, передбачені для педагогічних працівників, зокрема щодо виплат, надбавок і доплат. Наразі робочий час асистента вихователя визначено статтею 50 Кодексу законів про працю України і становить 40 годин на тиждень. Скорочення тривалості робочого часу можливе лише після внесення відповідних змін до законодавства.

Міністерство освіти і науки наголошує, що відмова у створенні інклюзивних або спеціальних груп подовженого дня є **неправомірною**. Такі дії порушують права дітей з особливими освітніми потребами на рівний доступ до освіти та створюють ризик дискримінації.

Оновлення нормативно-правової бази, що регулює організацію освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами

Наказом МОН від 29.05.2025 № 787 затверджено нову редакцію Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти. Згідно з цим наказом Примірне положення поширюється **лише на заклади загальної середньої освіти**, який на його підставі розробляє власне положення про команду психолого-педагогічного супроводу учня з ООП.

У новій редакції уточнено завдання та **функції Команди** як у випадку наявності висновку ІРЦ, так і за його відсутності. Якщо дитина має труднощі у навчанні, але не проходила комплексну психолого-педагогічну оцінку, Команда здійснює спостереження, вивчення психофізичного стану, консультації з батьками та визначає потребу в підтримці. За результатами приймається рішення про надання підтримки I рівня або рекомендація батькам звернутися до ІРЦ. У разі надання підтримки I рівня розробляється індивідуальна програма розвитку (ІПР).

У новій редакції Примірного положення унормовано питання **зміни рівня підтримки учня з ООП** з урахуванням динаміки розвитку дитини протягом навчального року виключно в межах суміжного рівня. Відповідне рішення обов'язково фіксується в протоколі засідання команди супроводу, який підписується всіма членами та завантажується до АС «ІРЦ».

Відповідно до оновленого Примірного положення ЗЗСО формують індивідуальну програму розвитку дитини з ООП в АС «ІРЦ». ІПР складається на навчальний рік, підписується всіма членами Команди супроводу,

затверджується керівником закладу та зберігається в закладі загальної середньої освіти не менше ніж три роки. За умови перегляду ІПР, її коригування та внесення змін індивідуальна програма розвитку формується в АС ІРЦ повторно.

Рішення засідання команди супроводу оформляється протоколом, який підписується всіма членами засідання, зокрема одним з батьків учня, та зберігається в школі не менше п'яти років. У разі **незгоди батьків** з рішенням команди супроводу в протоколі робиться відповідний запис, а до протоколу можуть бути додані письмові пояснення батьків про причини незгоди.

У разі **відмови батьків** брати участь у засіданнях команди супроводу, МОН рекомендує адміністрації закладу загальної середньої освіти:

- письмово фіксувати, які заходи та коли було вжито для забезпечення присутності батьків;
- вести облік телефонних дзвінків із батьками;
- надсилати батькам листи, повідомлення поштою або електронною поштою.

Також МОН звертає увагу, що [постановою КМУ](#) внесено зміни до Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр. Відтепер вони можуть надавати реабілітаційні послуги не лише дітям з ООП, а й дорослим із порушеннями зору чи слуху – зокрема військовослужбовцям, особам, звільненим з військової служби, ветеранам війни, особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною. Це сприятиме їх адаптації до цивільного життя, зменшенню наслідків травм, забезпеченню психоемоційної підтримки, розвитку комунікативних і побутових навичок.